

Complexnummer: 507452

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Turfstrooiselfabriek

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

506118, 507453

Woonplaats

Erica

Gemeente

Emmen

Provincie

Drenthe

Locatie van het hoofdoject

Erica, Griendtsveenstraat

Complexomschrijving

Inleiding

Fabrieksnederzetting bestaande uit de te beschermen onderdelen en de fijnturfstrooiselfabriek. Het dorp Amsterdamscheveld is ontstaan door de activiteiten van de Griendtsveen Turfstrooisel Maatschappij.

In 1853 vangt de geschiedenis aan van deze ontginningsmaatschappij met de aankoop van 610 ha grond in de gemeente Deurne (Noord-Brabant). Door Jan van de Griendt, koper van de gronden, werd de Maatschappij tot ontginning en vervening van de Peel en de Maatschappij Helenaveen opgericht. De bedoeling was deze gronden in cultuur/te brengen. De zoons van Jan van de Griendt, Jozef en Eduard, zagen mee in de turfstrooiselindustrie. Daarvoor werd in 1885 de Maatschappij Griendtsveen opgericht. De activiteiten werden uitgebreid, onder meer door de aanschaf van een zogenaamde drijvende turfstrooiselfabriek in Dedemsvaart.

Er werd een aantal zusterbedrijven opgericht. Zo werd in 1893 de engelse combinatie The Griendtsveen Moss Litter Co. Ltd. opgericht. In 1899 volgde de N.V. Maatschappij Van de Griendt's Landexploitatie met als hoofdtak het in cultuur brengen van de afgegraven veengronden. En in 1901 werd De Griendtsveen Torfstreu A.G. opgericht, waarmee ook Duitsland te maken kreeg met deze turfstrooiselindustrie.

In Drenthe begonnen de activiteiten in 1899. In dat jaar kocht de N.V. Maatschappij Van de Griendt's Landexploitatie 600 ha grond in de Coevorder- en Dalerpeel. Voor de verwerking van de afgegraven bolsterveen werd in 1900 een turfstrooiselfabriek in Hoogeveen gebouwd. In 1903 werd 591 ha grond in de Dalerpeel verkocht aan de The Griendtsveen Moss Litter Co. Ltd. Het Amsterdamscheveld

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 10 august 2024

was eigendom van de Drentsche Landontginning Maatschappij die in 1850 was opgericht te Amsterdam door een groep Amsterdamse beleggers.

Deze maatschappij deed zeer weinig aan ontginningsactiviteit en in 1909 werden uiteindelijk de gronden doorverkocht aan de The Griendtsveen Moss Litter Co. Ltd. De onderneming begon met de verkoop van onrendabele boerderijen. Vervolgens werd aan het Dommerskanaal een serie gebouwen opgericht. Te weten: een fabriek voor fijnturfstrooisel, twee fabrieken voor grofturfstrooisel, 40 arbeiderswoningen, een kantoor, een smederij, een timmerwinkel, zes beambten-woningen, een electriciteitscentrale en een school.

Voor de vervening werd het Dommerskanaal boven de sluis (1906) doorgetrokken en evenwijdig aan het hoofdkanaal werd een hoofdwijk gegraven. De infrastructuur werd gecompleteerd door de aanleg van een tramlijn die aansloot op de lijn Zwolle-Ter Apel. Hiervoor was een overeenkomst verkregen met de Dedemsvaartsche Stoomtram Maatschappij.

In de veengebieden rond Amsterdamscheveld werd zowel zwarte als bolsterturf gegraven. Het graafseizoen voor zwarte turf liep van eind maart tot eind juni, van bolsterturf van september tot maart. De resterende periode werd gebruikt om de turf in het veld te drogen. De zwarte turf werd voor een deel verstookt in de eigen elektrische centrale maar vooral de bolsterturf was van belang. Nadat het voldoende was uitgedroogd, werd de bolsterturf via een veldspoor getransporteerd naar de fabriek. Het veldspoor kreeg een totale lengte van 15 kilometer en liep door tot aan het duitse Schöningsdorf. De open karren werden getrokken door, op benzol lopende, locomotieven van 16 pk. Bij de fabriek werden de turfkarren in speciaal geconstrueerde kantelinstallaties gelost. De turf viel in een kuil en werd vervolgens via elevatoren, maalinstallaties en verpakking verwerkt tot het gewenste product. Het vervoer vormt het eindstadium waarbij het kanaal en de tramlijn van belang waren. Aardig is nog om te vermelden dat speciaal voor de vervoer over water op de eigen scheepswerf in de Peel schepen werden gebouwd. In 1908 rolden de Cato en de Lena, elk 115 ton groot, van de werf. In 1931 kwam daar nog de Anna bij gebouwd op een werf in Geertruidenberg. De productie van turfstrooisel en de economische positie van deze bedrijfstak kent een aantal golfbewegingen. Te beginnen met een bloeiperiode vanaf 1880 tot en met 1918.

Het accent lag toen vrijwel uitsluitend op het gebruik als strooisel in paardenstallen. Van invloed waren verder de tweede wereldoorlog en de crisis van de jaren dertig. Na de Tweede Wereldoorlog is een geleidelijke teruggang van de productie te constateren. Toch is de Griendtsveen Drentsche Landontginning Maatschappij B.V. de enige maatschappij die zich nog bezighoudt met de turfstrooiselfabricage. De grondstoffen worden tegenwoordig uit Duitsland gehaald en nog wel in Amsterdamscheveld verwerkt in een totaal aangepaste fabriek voor de productie van potgronden.

Waardering

Het complex is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een sociaal-economische, technische ontwikkeling en heeft zeker voor wat de regio betreft een innovatief karakter. Diverse onderdelen van het complex zijn van architectuurhistorisch belang. Het totale complex (een bijzonder gebied in het kader van het MIP) kent een sterke stedenbouwkundige samenhang die primair gerelateerd is aan de functie. Het complex bezit een structurele gaafheid en een hoge mate van zeldzaamheid.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 506118

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 juli 1997
Kadaster deel/nr	82862/50

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Erica	Emmen	Drenthe

Locatienaam	Locatieomschrijving
Erica	Griendtsveenstraat

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Emmen	AG			1906

Omschrijving**

Inleiding

Sober en functioneel vormgegeven TURFSTROOISELFABRIEK voor de productie van fijnturfstrooisel, gebouwd in opdracht van de Griendtsveen Drentsche Landontginning Mij BV. Het betreft een uniek en uiterst zeldzaam gebouw. Het gebouw dateert in oorsprong uit 1913, heeft een uitbreiding in westelijke richting gehad en is na een brand (1942) herbouwd. Daarbij zijn de gevels grotendeels gehandhaafd. Van groot belang is de technische inrichting met kantelinstallatie, jakobsadders, maalinstallaties en transportbanden (zie beschrijving). Oorspronkelijk werden de machines aangedreven door elektro-motoren die opgesteld waren in de motorkamer. Via een stelsel van assen, vliegwielen en drijfriemen werden de verschillende machines in beweging gebracht. In de na-oorlogse periode, toen er betere stofvrije elektro-motoren kwamen, zijn deze bij de machines geplaatst waardoor de aandrijving veel gemakkelijker werd. Van groot belang is de kantelinstallatie en de verlading boven het water. Essentieel in het beeld van de fabriek is de aanwezigheid van het veldspoor met rangeerterrein, de remise en de samenhang met het Dommerskanaal en de parallel daaraan staande bebouwing. De voormalige fijnturfstrooiselfabriek heeft tot aan het eind van 1983 gedraaid.

Omschrijving

In hoofdvorm langgerekt uit twee bouwlagen en een kap bestaand gebouw, opgetrokken uit baksteen en gedekt door een zadeldak, aan de noordzijde deels met een knik, bedekt met bimsbeton platen. De ijzeren spanten (polonceau) rusten op lisenen. Aan de noordzijde van het gebouw is een oplichting van het dak ten behoeve van onder meer de machinekamer. In de anderhalf steens muren zijn gewapend betonnen raamkozijnen aangebracht, in een aantal gevallen voorzien van stalen uitzetramen. De zuidelijke gevel heeft een houten aanbouw met lessenaardak, die dient als verlading boven het Dommerskanaal. De overkapping staat op houten en deels betonnen palen. In het oostelijk gedeelte staat een vrijwel complete machine-inrichting. Hiervoor is een gewapend betonconstructie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

aangebracht bestaande uit een skelet, vloeren en trappen. In de volgorde van het verwerkingsproces gaat het om een in ijzer uitgevoerde kantelinstallatie (ten noorden van het gebouw), plaatijzeren storkokers, twee parallelle, in gewapend beton vervatte jakobsadders, storkokers met eerste vermalers (wolven) en twee lange in gewapend beton vervatte jakobsadders. Deze jakobsadders brengen de turf naar de zolderverdieping waar het via plaatijzeren storkokers door SEW-motor (Suddeutsche Elektromotoren Werke uit Brucksal) aangedreven, dubbele wolven werd gevoerd. Vervolgens komt de turf via een verdeling in 4 elektrisch aangedreven (Conti Elektro (Schorch); 37 kW) battoirs (een met stalen kammen uitgevoerde zeefmachine). De uitgezeefde turf valt naar beneden in opvangbakken en kon vervolgens afgevoerd worden naar de balenpersen. De niet-uitgezeefde turf werd via een overloop in de battoirs op een transportband gebracht en ging via een jakobsadder opnieuw naar de zolder om vervolgens via een wolf terecht te komen in een slagvermaler (FRIEDRICH KRUPP GRUSONWERK uit Magdenburg). Daaronder staat een kleinere battoir, aangedreven door een ELIN electromotor. Vervolgens wordt ook deze uitgezeefde turf overgebracht naar de balenpersen. Er staat nog één balenpersen en die is geplaatst in de jaren '60. Ook in de tijd werd een cycloon aangebracht voor de afzuiging van overtollig stof. Tenslotte staat op zolder nog een waterreservoir bestemd voor het besprenkelen van te droog geworden bolsterturf.

Waardering

De turfstrooiselfabriek voor de productie van fijnturfstrooisel is van cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, typologisch en stedenbouwkundig belang. Daarbij zijn vooral ook de industrieel-archeologische waarden bestaande uit de aanwezigheid van een vrijwel complete machine-inrichting, zeer belangrijk. Uniek en betrekkelijk gaaf.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Turfstrooiselfabriek

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 507453

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 juli 1997
Kadaster deel/nr	82862/191

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*		
Erica	Emmen	Drenthe		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Emmen	AG			1384

Omschrijving**

Inleiding.

Locomotievenloods gebouwd in de periode 1910-1911 ten behoeve van de Griendtsveen Turfstrooisel Maatschappij. Het gebouw is opgericht voor smalspoorlocomotieven, die ingezet werden voor de aanvoer van grondstoffen uit het veen naar de turfstrooiselfabrieken. Grote delen van het smalspoortracé in de omgeving van de loods en de fabriek zijn aanwezig en geven het terrein een meerwaarde. De bescherming richt zich evenwel op de locomotievenloods.

Omschrijving

Op rechthoekige grondslag opgemetseld gebouw gedekt door een zadeldak met muldenpan; windveren; eenvoudige zinken mastgoot. Aan de noordzijde een uitspringend deel met vier dubbele inrijdeuren voor de locomotieven, links daarvan een getoogd gietijzeren venster. De oostelijke topgevel heeft een asymmetrische indeling met drie getoogde gietijzeren vensters. De zuidelijke gevel heeft vier getoogde gietijzeren vensters; rechts een getoogde loopdeur. De westelijke topgevel bevat twee dito vensters. INTERIEUR: De vier locstanden zijn aanwezig met de bijbehorende opgemetselde smeerkelders. Op de houten spantconstructie is een geklonken dieselolietank (met open bovenkant) gemonteerd. Vrij uniek is de pompinstallatie voor benzol-tractie.

Waardering

De locomotievenloods is mede als onderdeel van het complex van cultuurhistorisch, architectuurhistorisch, typologisch en stedenbouwkundig belang. Daarbij zijn vooral ook de industrieel-archeologische waarden aan de orde. Uniek en betrekkelijk gaaf.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen	Opslag	Locomotievenremise

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument
Datum van downloaden 10 august 2024